

Standardbudsjett for forbruksutgifter 2004

Et eksempel på forbruk

Standardbudsjettet viser alminnelige forbruksutgifter for ulike typer hushold. Det kan settes sammen slik at det viser kostnadene ved å opprettholde et rimelig forbruksnivå for hushold av ulik størrelse og med forskjellig alders- og kjønns sammensetning. Budsjettet omfatter både vanlige, løpende utgifter til mat, klær, hygieneartikler o.l., og utgifter til sjeldnere innkjøp av varige forbruksgjenstander som møbler, elektrisk utstyr o.l.

Et rimelig forbruksnivå

Standardbudsjettet viser hva det koster å leve på et rimelig forbruksnivå for det aktuelle husholdet. Med et rimelig forbruksnivå menes et forbruk som kan godtas av folk flest. Det oppfyller kravene til vanlige helse- og ernæringsstandarder og gjør det mulig for husholdets personer å delta i de mest vanlige fritidsaktivitetene på en fullverdig måte.

Budsjettet er ett eksempel

Utgangspunktet for budsjettet er en detaljert oversikt over varer og tjenester som blir gjenstand for prismålinger. Det er ett eksempel på hva fagfolk innen de ulike forbruksområdene mener inngår i et rimelig forbruk. Varene som ligger til grunn for beregningene, holder et alminnelig, bra kvalitetsnivå. Det er lagt vekt på god holdbarhet, enkel utførelse og funksjonalitet. I de tilfeller der det er nødvendig, er sikkerhetsaspektet også vurdert.

Budsjettet er et langtidsbudsjett

Standardbudsjettet er et budsjett for hushold som allerede lever på et rimelig nivå, det er et suppleringsbudsjett. Det blir kalt et langtidsbudsjett fordi det er beregnet at en skal sette til side penger hver måned for å ha råd til å foreta sjeldnere innkjøp av dyre og varige forbruksgjenstander. Når kjøleskapet, komfyren, vaskemaskinen e.l. går i stykker, skal en ha penger til reparasjoner eller til å kjøpe nytt, uten at dette går ut over forbruket på de øvrige områdene.

Budsjettet er et familiebudsjett

Standardbudsjettet er et familiebudsjett. Det er derfor vanskelig å bruke budsjettet til å beregne spesifikke kostnader ved å ha barn i husholdet. Det er selvsagt mulig å bruke de enkelte budsjettpostene til å anslå f.eks. hvor mye en 10-åring spiser og drikker for i måneden, men summen av alle postene viser nødvendigvis ikke hvor mye det koster å ha barn i et hushold. Utgifter til skolegang, ferie og spesialisert fritidsbruk, feiring av fødselsdager og andre begivenheter, gaver m.m., er ikke tatt med. Budsjettet tar heller ikke hensyn til den livsfase de voksne befinner seg i, noe som også har følger for hva det koster å ha barn.

Statens institutt
for forbruksforskning
Postboks 4682, Nydalen,
0405 Oslo

Individspesifikke utgifter

kroner pr. måned

1. Mat og drikke

Kjønn					Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Gravide/ ammende
Alder	1/2-1	1-3	4-6	7-10	11-14	11-14	15-18	15-18	19-70	19-70	> 70	> 70	1810
Pr. mnd.	580	1010	1200	1380	1440	1640	1570	1900	1610	1960	1450	1670	

2. Klær og sko

Kjønn					Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Kvinner	Menn
Alder	< 1	1-3	4-6	7-10	11-14	11-14	15-18	15-18	> 18	> 18
Pr. mnd.	260	390	410	470	530	510	660	590	670	590

3. Helse og hygiene

Kjønn					Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Kvinner	Menn	Kvinner	
Alder	< 1	1-2	3	4-6	7-10	11-14	11-14	15-18	15-18	19-50	> 18	> 50
Pr. mnd.	330	370	190	120	150	310	210	360	260	520	390	490

4. Lek og fritid

Alder	< 1	1-3	4-6	7-10	11-14	15-18	> 18
Pr. mnd.	100	250	430	520	560	870	850

5. Reisekostnader (3-månederskort i Oslo pr. 01.03.2004, beregnet utgift pr. mnd.)

Alder	4-19	20-66	>66
Pr. mnd.	275	550	275

6. Spedbarnsutstyr

	Grunnutrustning	Supplering
Alder	Fra 6 mnd. før fødsel	<1
Pr. mnd.	2950	550

Standardbudsjettet 2004

Årets utgave av standardbudsjettet er en justering av 2003-budsjettet. Budsjettet er justert med konsumprisindeks per 15. februar 2004 for de enkelte forbruksområdene. I forhold til fjorårets budsjett er hovedtendensen en økning i utgiftene til mat og drikke og en betydelig reduksjon for klær og sko. For de øvrige budsjettpostene er det bare mindre endringer. Når det gjelder budsjettposten 'Mat og drikke' for barn 0,5 -1 år, er denne lavere enn i fjor. Det beror på en feil i beregningsgrunnlaget i 2003, noe som nå er rettet opp.

Standardbudsjettet for 2003 var et resultat av en omfattende revisjon av grunnlagsmaterialet for budsjettberegningene, og skilte seg fra tidligere versjoner ved at budsjettnivået hadde økt merkbart. Standardbudsjettet skal hele tiden være et uttrykk for det som kan kalles et rimelig forbruksnivå. Det innebærer at det er nødvendig å ta hensyn til at befolkningens oppfatninger om hva som er rimelig endres over tid. Varer som for eksempel i én periode blir ansett som luksuspreget, vil etter hvert bli en selvfølgelig gjenstand i folks hverdagsliv og oppfattes som nødvendig. De fleste varer som i dag inngår i "standardutrustningen", har på ett tidspunkt vært betraktet som luksus, som f. eks. kjøleskap, elektrisk komfyr, telefon, TV osv.

I løpet av den perioden SIFO har publisert standardbudsjettet (første gang i 1987), har vareutvalget, som danner grunnlaget

for beregningene, vært tilnærmet konstant til og med versjonen i 2000. Materialet ble stort sett oppdatert med nye priser. Unntaket er at varer som ikke lenger var aktuelle eller tilgjengelige i markedet, ble skiftet ut (for eksempel ble platespiller og LP-plater fra det opprinnelige vareutvalget på et tidspunkt erstattet med CD-spiller og CD-er). Etter vår mening endres det grunnleggende forbruksnivået sakte. Det skal ganske store endringer til i det generelle inntekts- og forbruksnivået før det får konsekvenser for nivået på det norske "standardforbruket". Det er selvsagt slik at økning i inntekt også fører til økning eller kvalitative endringer i befolkningens forbruk. I første omgang skjer denne økningen i det forbruket som ligger utenfor standardbudsjettet, og det tar tid før det "nye" forbruket blir så innarbeidet at det inngår i befolkningens standard forbruk.

Inntekts- og forbruksutviklingen i Norge det siste tiåret har imidlertid endret seg så mye at nivået på det opprinnelige standardbudsjettet ble liggende for lavt i forhold til hva vi anser som rimelig. For å korrigere standardbudsjettnivået i forhold til den generelle økonomiske utviklingen, valgte SIFO i 2003 å justere opp forbruksnivået. Dette ble bl.a. gjort ved å legge til nye varer og gjennomføre en generell oppgradering av varegrunnlaget i forhold til den empiriske utviklingen i perioden.

Husholdsspesifikke utgifter

kroner pr. måned

7. Andre dagligvarer

Antall personer	1	2	3	4	5	6	7
Pr. mnd.	190	240	330	440	520	580	640

8. Husholdsartikler

Antall personer fra 3 år	1	2	3	4	5	6	7
Pr. mnd.	340	370	440	540	580	660	690

9. Møbler

Antall personer fra 3 år	1	2	3	4	5	6	7
Pr. mnd.	300	340	400	520	600	720	800

10. Telefon, mediebruk, div. fritidsartikler

Antall personer	1	2	3	4	5	6	7
Pr. mnd.	1330	1340	1370	1480	1520	1530	1540

11. Bilkostnader (drift, vedlikehold)

Antall personer	1-4	5-7
Pr. mnd.	1980	2840

12. Barnehage (heltidsplass, Oslo kommune pr. 01.01.2004)

Inntekt	>600 000	>350 000	>250 000	>150 000	<150 000
1. barn	3100	2790	2480	1860	620
2. barn	1550	1390	1240	930	620
Øvrige barn	770	700	620	620	620

Slik setter du sammen budsjett for kjernefamilien

For å vise hvordan budsjettet kan brukes, har vi laget et eksempel for kjernefamilien Nordmann. Fra tabellene har vi tatt ut tallene (merket med farge) for mor, far og barna Lars på 5 og Kari på 11 år. Tallene har vi lagt sammen for hvert forbruksområde. I dette tilfellet kr. 1200 + kr. 1440 + kr. 1610 + kr. 1960 = kr. 6210. Tilsvarende er gjort for de andre forbruksområdene.

1 Mat og drikke	kr 6 210	
2 Klær og sko	kr 2 200	
3 Helse og hygiene	kr 1 340	
4 Lek og fritid	kr 2 690	kr 12 440
- 20 % "stordriftseffekt"		kr 2 488
		kr 9 952
5 Reise (t/r arbeid)	kr 1 100	
7 Andre dagligvarer	kr 440	
8 Husholdsartikler	kr 540	
9 Møbler	kr 520	
10 Telefon, mediebruk	kr 1 480	
11 Bilkostnader	kr 1 980	kr 6 060
Utgifter pr. mnd.		kr 16 012
Utgifter pr. år		kr 192 144
Barnehage kr 2 790 pr. mnd.*		kr 30 690
Totalt (avrundet)		kr 222 830

* Vi har forutsatt at Lars er i barnehage og har beregnet utgiftene til en brutto husholdsinntekt mellom kr 350 000 og kr 600 000.

Dette bør du merke deg

Før du tar budsjettet i bruk bør du ha lest "Kriterier og forutsetninger" og "Utfyllende om de enkelte forbruksområdene".

Individspesifikke forbruksområder omfatter varer og tjenester som er knyttet til enkeltindividenes forbruk, og utgiftene varierer med husholdsmedlemmenes alder og kjønn.

I det husholdsspesifikke forbruket inngår varer og tjenester som kan benyttes av flere personer. Eksempler på dette er møbler, kjøkkenutstyr, telefon og aviser. Derfor er disse kostnadene relativt sett høye for enpersonshushold, mens de øker med bare mindre beløp med økende antall personer.

"Stordriftseffekt"

I Standardbudsjettet blir det beregnet en såkalt stordriftseffekt, som kommer til uttrykk ved at de fleste individspesifikke utgiftene reduseres med 20 % i hushold med flere enn tre personer. I hushold med bare én voksen beregnes stordriftseffekt først fra 5-personers hushold. Det forutsettes altså at hushold av en viss størrelse utnytter en del av de mulighetene som faktisk finnes til å redusere utgiftene ved at f.eks. klær og fritidsutstyr arves mellom søsken, at mat og hygiene-artikler kjøpes inn i større forpakninger, tilbud utnyttes og egeninnsatsen øker når det gjelder å anskaffe råvarer eller tilberede mat.

Barnekostnader

SIFO anbefaler at budsjettet ikke brukes til å beregne hva det koster å ha barn. Budsjettet er bare egnet til å beregne de totale kostnadene for hushold der det er minst én voksen person. Dermed får man et uttrykk for husholdets forbruksutgifter og ikke utgifter for enkeltpersoner.

Suppleringsbudsjett

Standardbudsjettet er beregnet på hushold som allerede har et rimelig forbruksnivå, og passer ikke for folk i etableringsfasen.

Oppdatering

Standardbudsjettet blir holdt vedlike og justert jevnlig, med nye prismålinger eller med konsumprisindeks for de ulike forbruksområdene. Hovedgrunnlaget for budsjettet i 2004 er priser som ble innhentet i et utvalg forretninger i Osloområdet høsten 2002. Budsjettet er indeksjustert pr. 15. februar 2004.

Utfyllende om de enkelte forbruksområdene:

Mat og drikke

Budsjettposten dekker det totale dagsbehovet for mat- og drikkevarer for ulike aldersgrupper (varierer med alder og kjønn). Det forutsettes moderat aktivitetsnivå ved beregning av matevaremengder og at all mat lages hjemme (ingen "utemåltider"). Budsjettet er basert på vanlig norsk mat, tradisjonelt måltidsmønster og matvareforbruk, med innslag av nyere typer matvarer. Det er utarbeidet en meny som både tar hensyn til behovet for variert og god mat og til ernæringsmyndighetenes anbefalinger for et forsvarlig kosthold. Budsjettet gir rom for brus og boller, men ikke sjokolade, chips osv. Det er ikke regnet med noen særlig grad av egenbearbeiding som baking, sylting osv.

Klær og sko

Budsjettet skal dekke hele årsbehovet og ta hensyn til årstidsvariasjon, dessuten klær for vanlige sports- og fritidsaktiviteter og til formelle anledninger. Det er tatt hensyn til at barn og ungdom i vekst skal ha klær med riktig passform og det forutsettes i utgangspunktet ikke arv av klær og sko eller egeninnsats som søm, strikking etc. Varene som danner grunnlag for beregningene holder enkel, god kvalitet og lav pris.

Helse og hygiene

Budsjettposten skal dekke utgifter til personlig pleie, som såpe, enkel tannpleie, frisør, barbersaker, bleier m.m.

Lek og fritid

Budsjettposten omfatter leker til barn, sykler, sportsutstyr, bøker, CD-er, tegneseriehefter, kino, teater osv. Budsjettet gir rom for deltakelse i enkle fritidsaktiviteter og forutsetter i utgangspunktet ikke arv av fritidsutstyr. Mobiltelefon er lagt inn for voksne og for de eldste ungdommene.

Andre dagligvarer

Denne budsjettposten omfatter papirvarer, vask/rengjøringsartikler og varer som lyspærer, batterier, blyanter, plaster osv.

Husholdsartikler

Budsjettposten omfatter hvitevarer, kjøkkenutstyr, dekketøy, rengjøringsutstyr etc., samt husholdstekstiler som sengetøy, håndklær og gardiner.

Telefon, mediebruk, div. fritidsartikler

Budsjettposten omfatter, foruten abonnementsavgift, samtaleavgift og tellerskritt for telefon, også utgifter til aviser, radio/CD-spiller, fjernsyn, videospiller og noe fritidsutstyr som er knyttet til husholdet. Utgifter til PC og bruk av Internett, samt en innboforsikring, ligger også i denne budsjettposten.

Bilkostnader

Budsjettposten dekker driftsutgifter, inkludert forsikring og årsavgift, for hhv. 10.000 og 15.000 km pr. år. Avskrivninger er ikke med. Beregningene er gjort med bakgrunn i retningslinjer fra Opplysningsrådet for Veitrafikken. Utgifter til bl.a. bompassering, ferje og parkering er ikke med. Det forutsettes bruk av kollektivtransport til og fra arbeidssted.

Spedbarnsutstyr

Budsjettposten er delt i grunnutrustning og supplering. I grunnutrustningen inngår utstyr som et barn trenger fra det er født, f.eks. seng, sengetøy, vogn, bærebag, tåteflasker osv. Her inngår også klær som er beregnet for de aller første månedene. NB! Kostnadene er her beregnet pr. måned i 6 måneder før ventet fødsel.

I tillegg til det utstyret som er nødvendig allerede fra fødselen av, er det behov for supplering i løpet av barnets første leveår (trille, bilsete, barnestol, barnebestikk etc.). Kostnadene for dette er beregnet pr. måned i hele første leveår.

Barnehage

Det kreves betaling bare for den tiden barnet er i barnehagen. Med en måneds ferie vil utgifter til barnehage på årsbasis bli 11 ganger månedsbeløpet (se eksemplet). Kalkulatoren på SIFOs nettside beregner utgiftene i en normalmåned (- ikke feriemåned).

Kriterier og forutsetninger

Standardbudsjettet skal i hovedtrekk dekke

- daglige, løpende utgifter og mer sjeldne utgifter
- et rimelig forbruksnivå som skal gi mulighet for deltakelse i vanlige, sosiale aktiviteter
- et vareutvalg knyttet til vanlige funksjoner i et hushold
- innkjøp av alle varer "over disk". Budsjettet bygger ikke på utstrakt bruk av tilbud og sesongsalg.

Standardbudsjettet omfatter ikke utgifter til

- bolig, strøm og andre boutgifter, (som f.eks. vedlikehold).
- tobakk og alkohol
- videregående skolegang
- helsetjenester
- kostbare, utstyrskrevenne fritidsinteresser
- feriereiser
- feiring av begivenheter, gaver

Statens institutt for forbruksforskning

Postboks 4682
Nydalen 0405 Oslo
Besøksadresse:
Sandakerveien 24C Bygg B
Telefon: 22043500
Fax: 22043504
E-post: sifo@sifo.no
Internett: www.sifo.no